

ŠALCINIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

Nr. 100 2016 m. Gruodis

Koks aidus dzūkiško „Šalcinio“ kelias

Labai trumpas laiškelis „Šalciniui“ iš Budapešto atskrido 1999-ųjų vasarą, kai artėjo Žolinė, o Velykos jau buvo nutolusios. Laiškelis pavadintas taip: „Kokios šitos Velykos!“ Prisiminė mus Modesta Liugaitė iš Mardasavo, dainininko ir pasakoriaus Petro Zalansko vaikaitė. Tada ji studijavo Vengrijoje, ilgėjosi Lietuvos, prisiminė ne tik Velykų šventę Mardasave, bet ir šią dainą: „Sopa galvelį – negaliu, / Spaudžia širdelį – neskeliu./ Aš paprasčiau pas tėvulį / Šalcinio vandenėlio acigerc“...

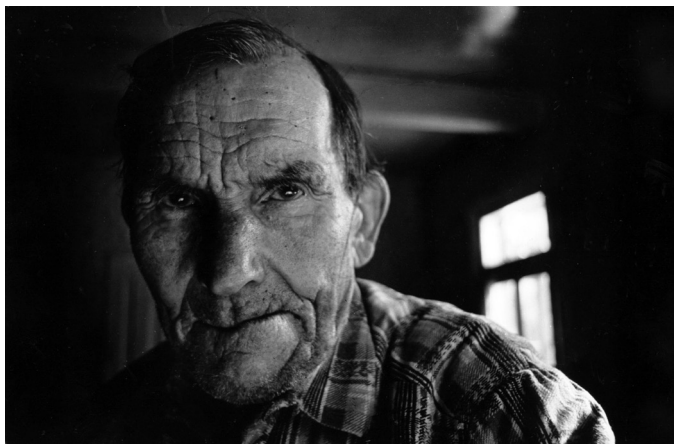
Taigi šitaip: bandysime vienu žvilgsniu aprėpti visus „Šalcinius“ nuo 1992-ųjų iki 2016 metų, ir gal būtent šie anų dienų studentės laiške mums atsiųstos dainos žodžiai dabar gražiausiai primena bei paaiškina visas lietuviškojo šaltinio gaivungumo reikšmes.

Modesta, žinoma, sugrįžo į Lietuvą ir šiuo metu dirba Lietuvių literatūros ir tautosakos institute. Trumpas laiškelis, o kiek buvo ilgėjimosi ir susiža-

vėjimo savo tėviške, kiek senųjų papročių ir dainų aidų... Nepamirškim, kad mūsų „Šalcinis“ neišsenkančio dzūkiško šaltinėlio galią priminė net ir Kanados lietuviams. Nuskraidino ten „Šalcinių“ komplektą etnomuzikologė Zita Kelmickaitė. Ir gavom nuširdžių laiškų iš tolimosios Kanados – skaitė dzūkišką mūsų laikraštį lietuviai Šiaurės Amerikos žemyne. Betgi tame pačiame „Šalcinio“ numeryje, kur įamžinom trumpą Modestos Liugaitės laišką, yra ir Vlado Braziūno eilėraštis, skirtas jos seneliui Petriui Zalanskui. Ir ne tik garbus aukštaitis poetas, Pasvalio krašto patriotas, vis grįžta mintimis į jaunystėje pamiltą Dzūkiją. Būdavo, į mūsų „Šalcinį“ vis pasižiūri ir Juozas Aputis, ir Leonardas Gutauskas. O dailininkas iš Druskininkų Tomas Mickonis taip atvirai mūsų „Šalcinyje“ rašė: „...Pats esu peizažo dalelė, šmėžuojanti tarp suvirtusių į Ūlą gluosnių ar tyliai sėdinti Dubininko kaimo gale tarp skėtinių žvynabudžių...“ (Tęsinys 2 psl.)

Henrikas Gudavičius žiūri į Rudnelės laukus, kuriuos pasiglemžia miškas, užgoždamas čia buvusį gyvenimą. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 1992 m.

Juozas Gaidys, Margionių klotimo teatro režisierius.

Kokios mintys kyla, kokie ketinimai atsiranda, variant Džūkijos nacionaliniame parke išleistas „Šalcinius“, įsižiūrint į seniai seniai spausdintus Dainavos krašto žmonių portretus?

Juozas Gaidys, Margionių klotimo teatro režisierius, apie kurį ne kartą rašė „Šalcinis“, savo prisiminimuose šitaip samprotauja: „Senatvėje pamatai, kiek jausmo yra kiekvienam gimtinės daiktui.“ Kalba apie savo sodybos daiktus, bet juk galvoja ir apie žmones.

O juk šitaip rašo „Šalcinyje“ ir Marytė Zalanskaitė – Liugienė savo gimtinės prisiminimuose „Mūsų dzedulio lobiai“: „Pirmas lobbis, kurį mums paliko dzedulis, – pinigėnė. Dermantinė, trijų dalių, septynių kišenėlių, taip sudūlėjusi, taip nučiupinėta, rodos, tuoj tuoj subyrės.“ Nesubyrėjo. Nė vienas daiktas be laiko nesubyrėjo, nes buvo labai tausojamas.

Kai Džūkijos senoliai šitaip per amžius laikėsi savo žemės, savo šilų ir savo ūkio rekybalų, tai lemtingomis minutėmis galėjo ir taip pasididžiuoti: „Stipriai laikėm lietuviybę.“ Kaip tik taip ir pasakė marcinkoniškis dainininkas ir pasakorius Juozas Averka. Pasakė po to, kai už tą stiprų lietuviškumą jau buvo tekę jam ir Gardino kalėjime pasėdėti, ir Sibire ne savo noru pabūti.

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 1992 m.

Gražina Didelytė kviečia užsukti puodeliui kavos į savo namus Rudnelės kaime, o ir žyeiviai, Sausio 13 osios naktį eidami prie Kazimieraičio slėptuvės, gaudavo čia puodelį kavos. Lietuviybė kartais saugoma ir godojama labai tyliai. Būdavo, kad gilią žiemą, kai net kaimynystėje vasarojantis Kazys Saja palieka Rudnelę, vienui viena dailininkė Gražina Didelytė gyvena ir kuria trobelėje prie Skroblaus ir toje ypatingo baltumo tyloje piešia trobeles, stirnas, paukštelius.

Atsirado čia ir jos grafikos darbų ciklas „Dainavos klodai“. Rudnelėje dailininkė įkūrė galeriją „Andeinė“, prie kurios kasmet tomis pačiomis dienomis renkasi Gražinos draugai, jos kūrybos gerbėjai, o jos kūrybinių palikimu rūpinasi dr. Vygandas Čaplikas.

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2006 m.

(Tęsinys. Pradžia 1 psl.) Gal menininkams labiausiai ir rūpi tas tylumas, bandymas pamatyti viską Džūkijos gamtoje neišsiduodant, kad čia esi. „Šalcinio“ rubrikoje „Menininkai Dainavos šalyje“ buvo svetingai priimti šie garbūs menininkai ir mokslininkai, tegu bus leista juos išvardinti: Juozas Gaidys, Jonas Trinkūnas, Jonas Gregoravičius, Norbertas Vėlius, Juozas Averka, Leonardas Gutauskas, Algimantas Švažas, Vladas Dautartas, Vykintas Vaitkevičius, Libertas Klimka, Adelbertas Nedzelskis, Birutė Zalanskaitė, Marytė Zalanskaitė - Liugienė, Rūta Indrašiūtė, Ričardas Kazlauskas, Džiugas Petraitis, Elvyra Petraitienė, Saulius Indrašius, Pranas Karlonas, Vytautas Jakavonis (Sniegutis), Sigitas Geda, Vincas Giedra, Romas Sadauskas, Teresė Jankauskaitė, Stasys Stacevičius, Tomas Mickonis, Juozas Aputis, Bernardinas Aleknavičius, Albina Žiupsnytė... Paminėkime ir tuos, kurie gyvendami bei dirbdami mūsų Parko teritorijoje, pelnė Varėnos savivaldybės kultūros ir meno tarybos prizą – „Sidabrinę bitę“: Henrikas Gudavičius iš Liškiavos (1996), Joana Serenčikienė iš Marcinkonių (1997), Marcelia Paulauskienė iš Žiūrų (2001), Stasys Stacevičius iš Gudakiemio (2001), Eugenijus Drobėlis iš Marcinkonių (2006), Algimantas Černiauskas iš Merkinės (2010), Elvyra Petraitienė iš Maksimonių (2013). Apie šių laureatų darbus ne kartą pasakojo „Šalcinis“.

Lyg ir nepamirštame kolegų bei bendraminčių darbų, visada išklausome ir užrašome senolių poringes, bet pasitaiko, kad labai svarbi mintis, išsakyta tikrai keliais sakiniais, pasislepia „Šalcinio“

Paskutinį kartą Juozo Gaidžio trupė režisieriaus dramą „Siratų ašaros“ Margionių kaime suvaidino 2010 metais. Tačiau Margionių klotimo teatras gyvas. Jame Rimutės Avižinienės – Juozo Gaidžio tradicijų perėmėjos ir mokinės – iniciatyva ir rūpesčiu nuo 2010 metų kasmet vyksta kaimo teatrų šventė „Cicinaginė“. Rimutė Avižinienė teatrui buria vasarai į Margionis atvykstančius senojo Margionių teatro aktorių vaikus ir vaikaičius. Scenos apačioje Klotimo teatro sveičina Margionių kaimo moterys. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2010 m.

Garsusis Marcinkonių etnografinis ansamblis Pasaulio lietuvių dainų šventėje Vilniuje. Per 45 ansamblio gyvavimo metus jo veikloje dalyvavo 91 žmogus. Bene šlovingiausi ansamblio metai tai 1994 – 1998, kai kartu su senimu ir jaunimu jame dainavo 38 žmonės, o 2016 metų pabaigoje jau buvo likę tik devyniolika. Tarp jų ir Rožė Liulytė – Pačkauskienė (g.1933 balandžio 10 d.), kuri ansamblyje dainuoja nuo pirmos jo įsikūrimo dienos 1971 metais. Marcinkonių ansamblis Vilniuje Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 1995 m.

puslapyje, o kai ją, praėjus kuriam laikui, netikėtai surandi – apsidžiaugi nepaprastai. Štai 95-asis „Šalčinio“ numeris, skirtas Čepkeliams. (2015 m. buvo minimas Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato 40 - metis). Mindaugo Lapelės publikacijoje „Čepkelių pavilioti“ išliko užrašyti tokie botanikės Živilės Lazdauskaitės žodžiai: „Čepkeliai, kai atvažiuoju (kalbama apie 1970-uosius metus, red. pastaba), buvo mums toks gilus gilus atodūsis. Didžiuliai, naturalūs Čepkeliai. Aukštapelkės yra egzotiškiausias kraštovaizdis, jeigu jis nesugadintas. (...) Aš tik galvoju, kaip žmonės žada gyventi be natūralios gamtos. Nu, kaip jie? Negi reikia pasenti, kad suprastum, jog gyvenimas stiklainiuose – ne gyvenimas.“... Botanikai mini 1970 metus, mokslinių tyrimų Čepkeliuose pradžia. Ir koks sutapimas: 1970-aisiais Vilniaus universiteto kraštotyrininkai surado Žiūrų kaimo dainininkus – tada ir prasidėjo folkloro atgimimas, atsirado ir Marcinkonių etnografinis ansamblis. Apie tai, beje, irgi ne kartą rašė „Šalčinis“...

Esame turtingi. Varėnos rajonas yra pats didžiausias Lietuvoje, o šitoje jo dalyje, kur įsikūrė Dzūkijos nacionalinis parkas („Nuo Peklos iki Pakrykštės“ ir „Nuo Liškiavos iki Paulių“), slepiasi patys įspūdingiausi Gamtos paminklai, skamba gražiausios dzūkiškos dainos, tebėra gyvi senieji amatai, neužmiršti mažieji vietovardžiai. O juk seniai žinoma: ilgiausiai išlieka tie mūsų Žemės vardai, kurie svarbias istorijas saugo. Ne kur kitur, o Lynežeryje išgirdome prieš 20 metų tokį gražų pranašavimą: „Sugriš senovė į mūsų kaimus.“ (Tęsinys 4 psl.)

„Nuo Peklos iki Pakrykštės“ – taip vadinosi televizijos filmas apie Dzūkijos nacionalinį parką. Bet vakariniame Parko pakraštyje be žinomo sufozinio, poledynmečio vandenų suformuoto Pakrykštės cirko dar labai išsiskiria Būkaverksnis, smagiai link Nemuno tekantis ir staiga prapuolantis upelis. Šis mūsų atradimas sudomino geografus profesionalus – šio tikrai unikalaus upelio debitą matavome kartu su Pedagoginio instituto geografais. Tada jie taip kalbėjo: iki šiol Lietuvoje žinojome penkis tokius upelius, o dabar jau bus šeši. Būkaverksnio upelis. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka.

Vincas Česnulis iš Mančiagirės pirmasis parodė mums, kaip reikia pinti pušies balanų kašelę. Tai buvo 1992 metais, tada ir prasidėjo šio amato atgimimas Dzūkijos nacionaliniame parke. O po to prisiminėme ir geinį, ir senovines ugnies įžiebimo paslaptis, ir dervos garinimą iš beržo tošies. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka.

(*Tėsinys. Pradžia 3 psl.*) Šitaip mums porino Adolfas Mortūnas, viską savo kieme dirbantis gražiai ir senoviškai... Musteika, kaip ir Lynežeris, – taip pat prie Čepkelių, tiktai kitoje jų pusėje. Gyvos tebėra senolių istorijos ir Musteikoje, gyvi ir senieji amatai. Tiktai Musteikoje beišliko prosenovinė tvora – tujiniai. Nebūtų jų, tujinų, – neliktų ir tokio žodžio. Apie tujinus rašėme 2004-aisiais „Šalcinyje“, nr. 50. Šiame numeryje – ir tas skambus mūsų Parko plotų apibūdinimas „Nuo Peklos iki Pakrykštės“, kurį anuo metu pasigavo ir televizinininkai. Tada, 2004-aisiais, išvydome pirmąją (ir paskutinę) žagrę – Bernardas Kašėta iš Kašėtų parodė, kaip reikia laikyti tos jau gerokai patrūnijusios žagrės ragočius. Ir tas pasakojimas, ir nuotrauka buvo tikras atradimas.

Gal žodis „atradimas“ gana skambus, bet mums atrodo, kad taip ir buvo. Žinoma, nesunku susitarti, kad būna maži ir dideli atradimai. Bet visi reikalingi. Todėl ir pabandykime dabar išvardinti visus atradimus, kurie buvo publikuoti „Šalcinyje“. **1)** Bernardo Kašėtos žagrė (nr. 13 ir 50); **2)** Ievos Zalanskaitės – Turonienės prisiminimai (nr. 35, 36, 37, 38, 39-40), gerokai vėliau šios autorės prisiminimus paskelbė ir „Merkio kraštas“; **3)** Apie senovinę ugnį rašė Tadas Ivanauskas, pasakojo Vincas Gaidys ir Antanas Averka, o Romas Norkūnas atkūrė tą patirtį praktiškai (nr. 41); **4)** 1992 m. vasarą Nemune prie Pastraujo salos Parko istorikas Eugenijus Peikštenis

Tujiniai – dar vienas gražus atradimas Musteikoje. Kai aplink kaimą vien miškai, tvorą galima tvirti ir iš stulpų. Ažuoliniai arba pušiniai stuobriai būdavo įkasami į žemę, viršuje sutvirtinami balana. Po tokia tvora net vilkas neprasikasdavo, taip pačiai buvo renčiamos užtvaros ir senosiose gynybinėse pilyse. Musteikos kaimas. Brolių Černiauskų nuotrauka, 2006 m.

surado kūrgrindą ir nuskendusį upinį laivą (nr. 4-5); **5)** 1993 m. žiemą Liškiavos bažnyčios archyve surastas Seinų vyskupo Antano Baranausko vizitacijos aktas – dokumentas, kurio iki šiol nežinojo nei istorikai, nei literatūrologai. DNP pasirūpino, kad aktas būtų išverstas iš lotynų kalbos į lietuvių kalbą (nr. 9); **6)** 1993 m. pušyne prie Jonionių surasta akmenų grupė, panaši į paleoastronominę stebyklą. Dabar Merkinės jaunimas čia kasmet švenčia Rasos

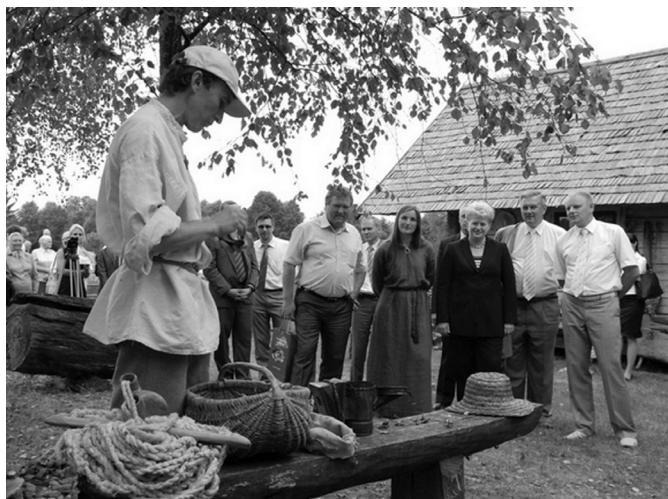

Zita Kelmickaitė (pirma iš dešinės pirmoje eilėje) su „Kukumbaliu“ liepos 2 d. prie Merkinės piliakalnio pasitinkant Nacionalinę ekspediciją Nemunu 2016 m.

2002 m. Merkinės „Kukumbalis“ „Šalcinio svetainėje“ pristatė kompaktinę plokštelę „Merkinės dainos ir šokiai“. Kompaktinės plokštelės pristatyme dalyvavo ir profesorė Zita Kelmickaitė. „Kukumbaliui“ talkinę Subartonių kaimo muzikantas Zigmas Kindaris, pabendraavęs su Zita Kelmickaitė, pasakė: „Čia tai bent moteriškė. Jos du kartus daugiau po žeme nei virš žemės.“ Kur benuplaukė Nacionalinė ekspedicija Nemunu, visur Zitą Kelmickaitę pasitikdavo, atpažindavo ir apkabindavo jos mokiniai ir gerbėjai. Kaip ir Merkinės piliakalnio papėdėje: Zita Kelmickaitė prisėdo prie „Kukumbalio“, kuriam vadovauja jos auginta ratilietė Rita Černiauskienė, o apie jaunuosius kukumbaliukus savo bendrakeleiviams ir Lietuvos televizijos žiūrovams etnomuzikologė sakė: „Čia yra mokyklos mokiniai. Jie ateina ir jiems yra įdomu žaisti tradicinę kultūrą. Jiems yra įdomu dainuoti, jiems yra įdomu pasakoti, jiems yra įdomu žaidimai ir rateliai...“ Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka.

šventes (nr. 9, 12); **7**) 1993 m. Sausio 13 - ają įvyko pirmasis naktinis žygis prie partizanų vado Kazimieraičio slėptuvės. Žygis tapo tradiciniu Parko renginiu. Reportažai apie šią kelionę spausdinami kasmet, o „Šalcinyje“, nr.15, buvo paskelbta trijų Kazimieraičio slėptuvių schema **8**) Surastas Karaliaus šulinys ir pirmą kartą publikuotas girininko Antano Dzevočkos eilėraštis apie šį šulinį (nr. 7); **9**) Talentingiausio Dainavos krašto dailidės Tomo Miškinio darbo įrankiai, kuriuos įsigijo mūsų Parkas (nr.7); **10**) Vėlinės Margionių kapinėse unikalūs reiškinys, iki šiol Lietuvoje nežinotas (nr.6); **11**) Būkaverksnis, prapuolantis upelis (nr.13, 19); **12**) Būtent mūsų „Šalcinyje“ paskelbta spalvota nuotrauka, kurioje ryškiai šviečia lietuvinės naktiziedės „monokultūra“. Tai laukinis Raudonosios knygos augalas, kurį Dzūkijos nacionaliniame parke domestikuojuojant sužinotos svarbiausios šios rūšies biologinės paslaptys (nr. 39-40); **13**) Surastos naujos, iki šiol nežinotos lietuviškų orchidėjų buveinės, aprašyta Grūdų, Skroblaus, Netiesų, Katros, Kempės slėnių flora, Povilnio ir Skroblaus rezervatų biologinė įvairovė, drugių, žuvų, moliuskų rūšys DNP teritorijoje, nauji Gamtos paminklai (nr. 8, 15, 21, 25, 27, 28, 33, 35, 39-40, 43, 51, 53, 57-58, 62, 72, 90, 92, 95).

Beveik kiekviename DNP laikraščio „Šalcinis“ numeryje – unikalios dzūkų poringės apie senovę, apie kaimo žmonių kasdienybę. Net ir senieji technikos paminklai, pavyzdžiui, apleista, bet dar neblogai atrodanti dervos – terpentino gamykla Latežeryje. (Tęsinys 6 psl.)

Romas Norkūnas rodo šalies Prezidentei Daliai Grybauskaitei ir ją lydintiems asmenims, kaip su titnagu ir skiltuvu greitai galima užkurti dūminę. Garbūs svečiai atvyksta ir išvyksta, o Romas jau 16 metų organizuoja pynimo stovyklas, į kurias renkasi žmonės iš visos Lietuvos. Vienas didžiausių šios stovyklos pasiekimų tai, kad į ją žmonės vis daugiau renkasi šeimomis. Imponuojantis ir įkvepiantis Romo stovyklos šūkis – laisvę vaikams. Musteikos kaimas, Parko drevinės ekspozicijos kieme. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2010 m.

Alpinistas Vladas Vitkauskas vieši su savo fotografijos darbų paroda „Šalcinio svetainėje“ Merkinės lankytojų centre, ir apdovanoja Vinco Krėvės gimnazijos moksleivę Rasą Pigagaite už geras geografines žinias. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka.

Nacionalinės premijos laureatą, režisierių Joną Jurašą su gražiu jubiliejumi atėjo pasveikinti Merkinės etnokultūros klubas „Kukumbalis“. J. Jurašas ne vieną kartą lankėsi „Šalcinio svetainėje“ kartu su žmona rašytoja Aušra Marija Sluckaite, rašytoju Kaziu Saja, skulptoriumi Mindaugu Navaku. Kartu su pastaruoju aktyviai dalyvavo ir visuomenės kovoje prieš verslininkų ketinimą statyti hidroelektrinę ant Nemuno. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2006 m.

Ne kartą „Šalcinis“ rašė ir apie 16 metų Merkinės lankytojų centre veikiančią „Amatų mokyklėlę“, kuria rūpinasi Laima Saviščeviėnė. Grupelė Merkinės gimnazijos vaikų po sodų rišimo pamokėlės Merkinės lankytojų centre. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2005 m.

(Tęsinys. Pradžia 5 psl.) arba jau prapuolę vandens malūnai prie mažųjų upelių, aprašyti „Šalcinyje“ (nr. 55, 65). Tai verčia mus pagarbiau žiūrėti į senolių gyvenimą. Dabar ne visi patikės, kad anksčiau „ir medis buvo drūtesnis“, kad „niekas nēr taip gerai kaip kadokai“, kad net ir raktą galima pasidaryti senosios Musteikos kaime, o ne kokiame Varėnos šaltkalvių ceche. Apie visa tai – mūsų „Šalcinio“ puslapiuose... Gražios bei prasmingos tapo kasmetinės pynimo stovyklos Musteikoje ir Amatų mokyklėlės Merkinėje – apie jas skaitytojus informuoja iliustruotos publikacijos ne viename „Šalcinio“ numeryje. Mūsų laikraštis publikavo ir margioniškio mokytojo Vaclovo Balevičiaus „Dienoraščius“, ir Vytauto Jakavonio – Sniegučio eilėraščius, skirtus Lietuvos partizanams pagerbti. Neįmanoma visko prisiminti ir suminėti trumpoje mūsų šimtojo numerio apžvalgoje. Reikia skaityti – visi „Šalciniai“ dabar saugomi elektroninėje erdvėje.

„Šalcinio“ redkolegija

Jau antrajame „Šalcinio“ numeryje pradėjome rašyti apie Dainavos krašto kryždirbystės tradicijas, išlikusius kryžius, jų istorijas. 2016 m. Parkas išleido knygą „Tarp žemės ir dangaus“, tačiau gyvenimas ties tuo nesustoja, kaip ir neslūgsta istoriniai šaltiniai, papildydami naujomis istorijomis, įvykiais. Petro Zalansko vaikaitė Ona Zalanskaitė su dr. Vytautu Tumėnu tautine juostele apriša šventinamą Mardasavo kryžių.

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 1999 m.

Daugeliui lietuvių Džukija asocijuojasi su miškais ir dainuojančiais dūkiais. Kiekviename kaime, ir ne tik šilinių dūkų, bet ir gruntinių, buvo savas etnografinis ansamblis. Pradedant nuo Lynežerio – per Marcinkonis, Žiūrus iki Panaros. Ansambliai su labai stipriais lyderiais: Marcelė Paulauskienė – Žiūruose, Joana Serenčikienė – Marcinkonyse, Marija Martūnienė – Lynežeryje, Danutė Gaidukevičienė – Subartonyse. Apsnūdusį Puvočių ansamblį reanimavo ir ilgam gyvenimui prikėlė Onutė Droblienė, tuo metu dirbusi Džukijos nacionaliniame parke. Apie tuos ansamblius, jų žmones, rašėme ne kartą, tačiau laikas bėga, gyvenimas Lietuvoje sparčiai keičiasi ir dažname kaime trobų daugiau stovi, nei žmonių gyvena. Ilgaamžiškiausiame Žiūrų ansamblyje visų jo dalyvių amžius gerokai perkopė per 60 metų, o garsiausiame – Marcinkonių etnografiniame ansamblyje šiuo metu tik penki nariai, kuriems dar nėra suėję 60 metų. Iš tų dainavimo tradicijų gimė tarptautinis festivalis „Subatos vakarėly“, kuris 2015 m. atšventė 10 metų jubiliejų. Baigiamasis „Subatos vakarėlio“ akordas prie Kastinio ežero. Visi ansambliai: gaspadorių ir svečiai, pakviesti festivalio organizatoriaus Jono Bajorūno, burtasi ant scenos bendrai giesmei.

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2012 m.

Kašėtų kaimo kryžiai

Ne visuose kaimuose yra bažnyčia, bet visuose kaimuose yra bent po vieną kryžių. Tegul šis pastatytas kryžius atstoja mažą bažnytėlę, kur galima būtų ateiti ir pasimelsti, padėkoti Dievui už sėkmės akimirkas, paprašyti sveikatos ir laimės. Tegul saugo šis kryžius kaimelį nuo ugnies ir visokių kitokių nelaimių ir tegu kasmet, paskutinį gegužės sekmadienį, visa kaimelio bendruomenė susitinka prie šio kryžiaus pabendrauti, pasiguosti... Taip 2016 m. gegužės 28 d. dėkodamas prisidėjusiems prie kryžiaus statybos ir aplinkos sutvarkymo tarė kryžiaus statytojas Vytas Kašėta. Sveikinimo žodį tarė rajono savivaldybės meras Algis Kašėta, Marcinkonių seniūnas Vilius Petraška.

Tų pačių metų rugsėjo 3 d. Kašėtų kaimo keliu sankryžoje buvo pašventintas dar vienas kryžius, kurį sumeistravo kryždirbys Algis Svirmelis. Kryžiaus statymą parėmė kaimelio naujakuriai Audrius ir Snieguolė Ščeponavičiai, Rasa ir Virgis Jasaičiai, Algė Padaigienė ir kaimo gyventojai Jonas Kašėta, jo dukra Laima, kuri visiems priminė, kad šis kryžius yra pastatytas vietoje anksčiau stovėjusio seno kryžiaus, kuris buvo nugriautas tiesiant naują kelią. Sveikinimo žodį tarė Marcinkonių seniūnas Vilius Petraška. Naujakuriai pasidžiaugė, kad kaimo

bendruomenė juos gražiai priėmė ir jie tuo pačiu gali atsidėkoti prisidėdami prie kaimo tradicijų išsaugojimo. Abu kryžius pašventino Marcinkonių parapijos klebonas Povilas Paukšto.

Ričardas SINKEVIČIUS

Ričardo SINKEVIČIAUS nuotrauka, 2016-09-03.

Ričardo SINKEVIČIAUS nuotrauka, 2016-05-28.

Kas saugo kaimą?

Gegužės mėnesį kartu su Virginija Pugačiauskiene Zervynų kaime aplankėme du vyrus, Juozą Tamulevičių ir Darių Vilčinską. Kalbėjome apie sakinimą, Darius parodė senas nuotraukas ir savo muziejų. Čia ir atėjo mintis, kad anksčiau žmogaus gyvenimas buvo paprastas ir aiškus, jis visada žinojo, ką daryti, darbai dėliodavosi savaime. Ir tas gyvenimas buvo prasmingas, nes sukosi kartu su gamtos ciklu. Dabar jau yra kitaip, dažnai žmogus tampa priedu prie įvairių mechanizmų ir technologijų, prie įvairių sistemų, kuriomis ateina ir vanduo, ir šiluma. Dėl to ir apima nerimas žiūrint į dabartinį kaimą, po kurį vaikštome kaip po muziejų. Prieš 25 metus buvo tikėtasi kad bus kitaip, kad įkūrus Dzūkijos nacionalinį parką į kaimus ateis pagyvėjimas, kad žmonės bus įvairiais būdais skatinami užsiimti čia įvairia tradicine veikla ir gyventi puoselėjant tradicinę gyvenseną. Tačiau gyvenimas mūsų kaimuose nunyko kaip ir daugelyje Lietuvos kaimų, to priežastis yra vadinamoji globalizacija. Todėl dabar manau, kad svarbiausia, ką reikėjo daryti šiais parko gyvavimo metais, tai viską užrašinėti ir fiksuoti, kaip darė ne vienas darbuotojas, kaip darė „Šalčinis“, nes tai, kas surinkta, bus vertinga ir po daugelio metų.

Tačiau nunyko darbo įgūdžiai, vis mažiau mūsų kaimuose žmonių, kurie gali parodyti ne tik kažkokį amatą, keičiasi ir gyvensena, vis mažiau kaimuose gyvulėlių, vis daugiau negyvų, nors ir dailiai papuoštų sodybų. Ir gerai valdyti tokius įrankius kaip kirvį ar rankinį pjūklą gali ne kiekvienas, tuo labiau

dalgę arba plūgą. O juk visai neseniai, daugelyje sunkių darbų pagrindinis žmogaus pagalbininkas buvo arklys, o šeimos maitintoja karvutė taip pat buvo šeimos narys.

Romas NORKŪNAS, 2016 m.
Romo NORKŪNO nuotrauka.

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Mūsų darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis. Brangusis lankytojau, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Dzūkijos nacionalinį parką ir Čepkelių valstybinį gamtinį rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:
Marcinkonyse: Miškininkų g. 61, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r., tel. 8 310 44466, 8 672 46388 elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel. 8 310 57245, 8 672 46275
Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt
„Šalčinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.cepkeliai-dzukija.lt

ŠALČINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkolegija: H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS, E. DROBELIS,
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt

ISSN 2351-6267